

SYNSPUNKT

Jacob Birkler

Fhv. formand for Det Ethiske Råd, ph.d. i medicinsk etik, samt cand.mag. i filosofi og psykologi. Forfatter til en lang række bøger og artikler. Underviser på adskillige sundhedsuddannelser.

Der findes ikke klippekort til værdighed

Kan vi betale os til en værdig alderdom i Danmark? Det klare svar er ja og nej. Når midlerne er få, og plejeopgaverne er mange, så spiller økonomien selvsagt en afgørende rolle. Men vi glemmer det vigtigste, at værdighed ikke handler om hverken ældrecheck eller en værdighedsmilliard, men derimod om vores blik for det levende liv og den måde vi møder, omtaler og omgås de mennesker, der har behov for hjælp og omsorg.

For ganske nylig besøgte jeg et plejehjem, hvor demens er et vilkår blandt flertallet af beboerne. Jeg fik mulighed for at følges med en af de dygtige medarbejdere, som netop havde fået en ny jobbeskrivelse. Hun var blevet 'bleansvarlig'. Bleer er med tiden blevet så avancerede, at man fra kontoret kan se, om den er fyldt med det ene eller det andet - og med hvor meget. Det kaldes 'velfærdsteknologi'. Men som bleansvarlig kan man let reducere arbejdet til opgaver, der kan være tunge, besværlige og måske ligefrem belastende. Møder man alene en plejeopgave, bliver mennesket en byrde.

Derfor handler det om, at vi fokuserer på livet og ikke bare på plejen i det liv, som leves. På plejehjemmet fandt vi frem til, at beboeren hed Hans og havde levet et langt liv som landmand og i øvrigt havde to børn. Pludselig var der noget, medarbejderen kunne spejle sig i, og Hans blev et medmenneske med en historie, en baggrund og en fortælling. Fortællingen kunne han ikke selv levere, og de pårørende fortalte, at Hans for længst var forsvundet ind i demensmørket. Men selvom personen er forsvundet, handler værdigheden modsat om, at vi fortsat finder et menneske og møder Hans. Værdigheden ligger ikke gemt i en kommunalaftale, men ligger i øjnene, der ser.

Værdighed handler ikke primært om, hvorvidt en beboer koster 1.100 kr. eller 1.500 kr. pr døgn. Værdighed handler derimod om alt det, der ligger i ordet, nemlig at få mulighed for at være den man er, og at vi giver rammer til, at du kan være dig (vær-dig). Det koster penge, nuvel. Men værdighed kræver ikke primært, at vi tænker os om, men at vi ser os godt for. At vi ikke forser os på det menneske, der kan ende som en omkostning, belastning eller udgift. Men at vi ser et menneske med en baggrund og historie. At vi ser Hans. Det lyder let,

men det er det ikke altid. Til gengæld er det vigtigt og særdeles værdifuldt.

Fremskrivningerne om, at vi får flere ældre og færre hænder, har gjort velfærdsteknologi til et columbusæg, som kommunerne nærmest er snublet over i bestræbelsen på at få ligningen til at gå op. Men alt imens teknologier kan overvåge, er det kun mennesker, der kan våge. Teknologier kan skabe nærhed, men kun mennesker kan skabe nærvær. Teknologier kan sikre førstehjælp, men kun mennesker kan sikre næstehjælp. Værdighed handler om at dele liv og give rammer for det liv, den enkelte ønsker at leve uden blindt at ville forlænge eller forkorte det.

Men det vigtigste er, at vi kommunalt skaber rum til liv, der ikke unddrager borgere, men inddrager alle borgere. Pårørende skal heller ikke unddrages, men inddrages. Pårørende er dem, som rører på sig, når det er vigtigt. Men alt for få rører på sig. Derfor skal vi ikke bygge demenslandsbyer, hvor beboere går rundt i illusoriske kulisser. Værdighed handler ikke om at skabe illusioner for borgere med demens, men at vi ansporer til et levet samliv. Byrum, hvor vi ikke udstiller demens, mangler, skavanker eller alderdom. Vi skal være sammen om det vilkår, at livet skal leves hele livet. Det er her værdigheden finder sin grund. ©

Værdighed handler om at dele liv og give rammer for det liv, den enkelte ønsker at leve uden blindt at ville forlænge eller forkorte det.